

ступає відсутність належного фінансування та ментальна несприйнятливість новацій.

Література

1. Божидарнік Т.В. Міжнародний туризм: навч. посіб. / Т.В. Божидарнік, Н.В.Божидарнік, Л.В. Савош [та ін.]. – К.: Цн. учбової літератури, 2012. – 312 с.
2. Воскресенский В.Ю. Международный туризм: учеб. пособие для студентов вузов / В.Ю. Воскресенский. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 255с.
3. Глобальный этический кодекс туризма // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.scross.ru/guide/law/etika/>
4. Мальська М.П. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник / М.П. Мальська, Н.В. Антонюк, Н.М. Ганич. – К.: Знання, 2008. – 661с.
5. Храбовченко В.В. Экологический туризм / В.В. Храбовченко. – М., 2003. – 164 с.
6. Щепанський Е.В. Світовий досвід організації туристично-рекреаційної діяльності / Е.В. Щепанський // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління і права. Серія «Регіональне управління». — 2010. —№ 1. — С. 153-160.

Колмакова О.М., Смацило В.В.

ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ В АСПЕКТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Питання забезпечення безпечного образу життя, ведення бізнесу, існування постає актуально як перед кожним окремим жителем планети, так і перед будь-якими угрупованнями як формального так і неформального характеру. Знайшло це питання відображення й в українському законодавстві в Законі України «Про основи національної безпеки» [3], де надано визначення національної безпеки держави, під якою розуміють захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах «...міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, ... соціальної політики та пенсійного забезпечення, ...та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам».

При цьому виділяють такі основні загрози: неефективність державної політики щодо підвищення трудових доходів громадян, подолання бідності та збалансування продуктивної зайнятості працездатного населення; криза системи охорони здоров'я і соціального захисту населення і, як наслідок, небезпечно по-

гіршення стану здоров'я населення; поширення наркоманії, алкоголізму, соціальних хвороб; загострення демографічної кризи.

Не вдаючись до дискусійних питань щодо класифікацій безпеки в науковій думці та базуючись на означеному законі можемо зробити висновок, що велику роль в забезпеченні національної безпеки держави відіграє стан соціально-трудових відносин та праці в цілому, що й обумовило вибір теми дослідження та його актуальність на даному етапі. Визначення наявності загрози з цього боку доцільно здійснювати на основі аналізу статистичних даних щодо демографічних показників чисельності населення, його руху (природного та міграції), рівня зайнятості та безробіття, рівня оплати праці, тощо.

Вважаємо, що питанню щодо чисельності населення держава повинна приділяти максимальну увагу, адже демографічна криза в Україні вже відчувається досить гостро. За 20 років незалежності постійне населення України скоротилося з 51556,5 тис. осіб до 45782,6 тис. осіб (або на 5773,9 тис. осіб) і, як бачимо з рис. 1, дана тенденція неухильно продовжується, хоча й темп скорочення зменшився.

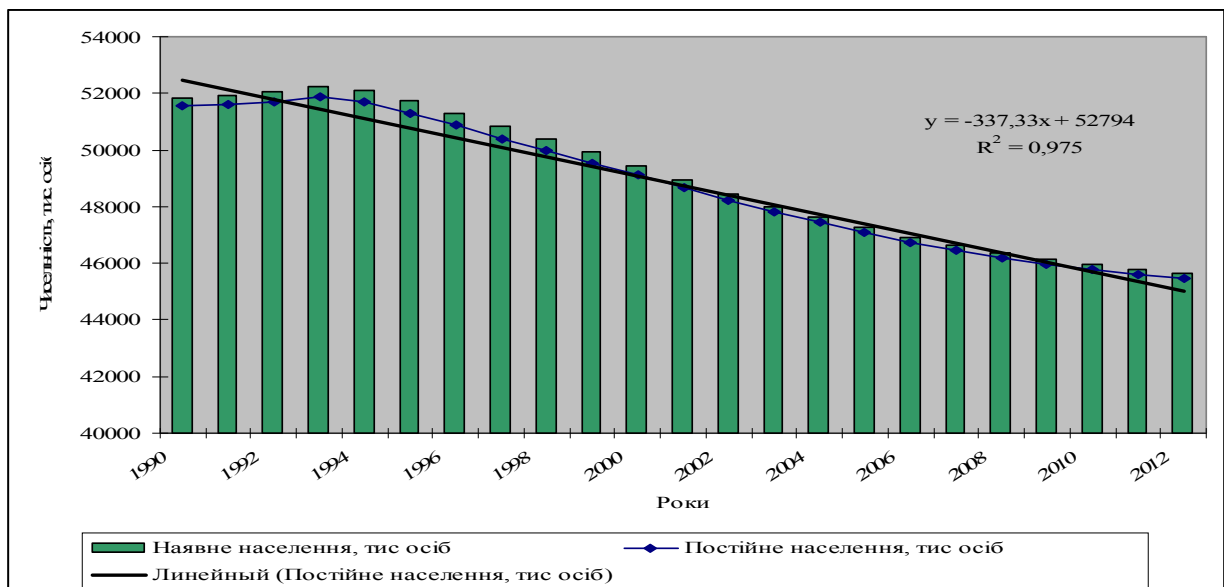

Рисунок 1 – Динаміка чисельності наявного та постійного населення України, тис. осіб [5]

При цьому змінювалася й вікова структура постійного населення України в сторону старіння. Порівнюючи дані 1990р. та 2012р. встановлено такі зміни: чисельність вікової категорії від 0 до 15 років скоротилася з 23% до 15%, відповідно зросла категорія осіб віком понад 65 років з 12 % до 15% та категорія людей у віці від 15 до 64 років з 65% до 70%. Можна зробити висновок, що якщо не зміниться ситуація, то 15% населення повинні будуть утримувати 70% осіб найстаршої вікової категорії. Депопуляція населення України викликана двома основними факторами – природним скороченням, внаслідок переважання смертності над народжуваністю, та міграцією населення, особливо негативний вплив має міграція населення у працездатному віці, в т.ч. «відтік умів».

Як бачимо з рис 2, природній приріст населення, починаючи з 1991р. має від'ємне значення і його пік досягається в 2001р. (-369,5 тис. осіб), але починаючи вже з 2004-2005р., коли в дію вступили соціальні програми щодо сприяння зростання народжуваності, розмір від'ємного приросту населення скорочується, так в 2011р. він становить -162 тис. осіб.

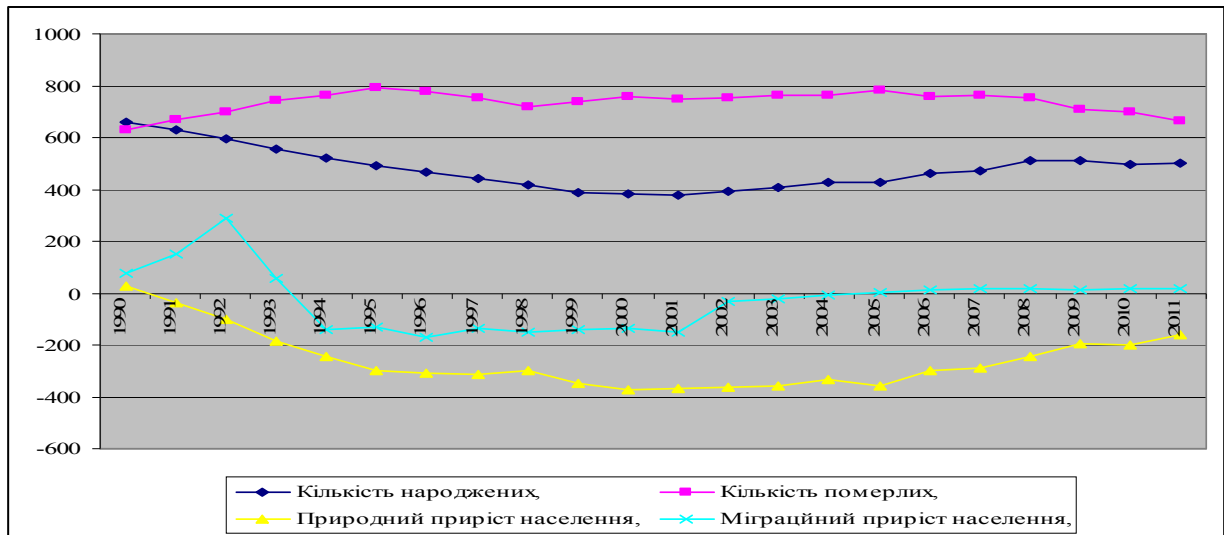

Рисунок 2 – Динаміка природного та механічного руху населення, тис. осіб [5]

За коефіцієнтом смертності Україна знаходиться на 18 місці серед країн світу [6]: кількість померлих становить 14,5 осіб на 1000 населення проти 11,0 осіб народжених в 2011р. Для порівняння: у країнах ЄС показник смертності — 6,3 (на 1000 осіб). За показником смертності населення Україна випередила не лише країни ЄС, а практично всі країни колишнього СРСР [4]. При цьому, смертність української молоді втричі перевищує відповідний показник у європейських країнах, а, зокрема, смертність від алкоголю — в 16 разів. В Росії, де також за висока смертність серед молоді, створено спеціальну структуру, яка вивчає причини такої ситуації [4]. Даний рисунок також демонструє значне скорочення населення України через міграцію в 1993-2002р.р., але починаючи з 2005р. відбувається міграційний приріст населення України (+4 тис осіб), а в 2011р. вже +17,0 тис осіб.

Це є досить дивним, як для країни в якій від'ємне значення міграційного міждержавного приросту спостерігалось майже п'ятнадцять років і лише останні шість років спостерігається позитивний міграційний приріст. Але й він, на наш погляд, обумовлений в'їздом на територію нашої держави представників Туркменістану, Таджикистану, Китаю, Тайваню, тощо. В той час, як українці не повертаються із «заробітчанства». На жаль, дані офіційної статистики не враховують всю нелегальну міграцію українських заробітчан, яка за оцінками різних експертів показують, що загальна кількість українських громадян, які працювали за кордоном коливається в межах від чотирьох до семи мільйонів або 19,5-34,1 % економічно активного населення працездатного віку [1]. Найбільшими

центрами офіційного працевлаштування українців в Західній Європі є Німеччина, Франція, Великобританія, Португалія, Словаччина, Іспанія та Греція, які за оцінками Держкомстату приймають до 30% всіх легальних емігрантів [2]. Крім того, за останні роки збільшився потік емігрантів до сусідньої нам Росії, що за останній період робить її основним реципієнтом робочої сили [1].

У більшості випадків вважається, що за кордон виїжджають переважно люди, що не мають вищої освіти та працюють за кордоном на роботах, які не вимагають високої кваліфікації, але це не так. Переважна більшість працівників – це молодь, яка після закінчення ВНЗ, не знайшовши роботу за фахом, або будь-яку роботу в Україні, шукають джерело доходів за кордоном. Тим самим вони втрачають свою кваліфікацію, знання зі спеціальності, які отримали в Україні. тобто, інтелектуальний потенціал нації скорочується і кількісно, і якісно, що негативно впливає на інноваційну та демографічну безпеку держави.

Крім того, що люди з вищою освіти втрачають свої інтелектуальні надбання працюючи на роботах з низькою кваліфікацією, існує категорія працівників, які є цікавими для закордонних працедавців саме як носії інтелектуальних знань (вчені, викладачі, спеціалісти в галузі медицини та високих технологій). Втрати у сфері науки унаслідок відпливу кращих українських умів за кордон оцінюється нині в сумі, що перевищує 1 млрд. доларів на рік [2].

Очевидно, що держава, розробляючи програми щодо стимулювання народжуваності, зовсім випускає з виду проблему міграції працездатного населення, тим самим збільшує загрозу національній безпеці України.

За даними [4] наша країна посідає 150-те місце серед 193 країн світу за показником середньої тривалості життя. Очікувана середня тривалість здорового життя в Україні 59,2 року, в країнах ЄС — 67. Кожен десятий українець не доживає до 35 років, а кожен четвертий — до 60; смертність чоловіків працездатного віку перевищує аналогічний показник навіть у країнах, де національний продукт у 4,6 рази нижчий, ніж в Україні.

На наш погляд, виправлення демографічної ситуації повинно носити різносторонній характер: збільшення народжуваності, скорочення міграції українців та приріст міграційного сальдо за рахунок повернення на батьківщину заробітчан, підвищення тривалості життя людей внаслідок зростання якості життя, забезпечення їх роботою та достойною заробітною платою. Дана проблема носить комплексний характер та потребує системного вирішення на всіх рівнях влади за вказаними напрямками. Це потребує подальших досліджень та розробок в цій сфері.

Література

- 1 Державна політика в галузі міграції потребує вдосконалення//Голос України №9 (4759) від 21.01.2010, с.4-5
- 2 Дахно І. І., Бовтрук Ю.А. Міжнародна економіка: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2002. – 216 с.
- 3 Закон України «Про основи національної безпеки»// Електронний ресурс

{<http://zakon2.rada.gov.ua>}

4 Лобенко А., Курік М. Школяреві — атестат здоров'я // «Дзеркало тижня. Україна» №28, 17 серпня 2012, Електронний ресурс - http://dt.ua/HEALTH/shkolyarevi__atestat_zdorovya_-107185.html.

5 Офіційний сайт <http://www.ukrstat.gov.ua/>

6 Томенко М. Україна: країна здорових людей чи держава спортивних дорогобудів?! //Українська правда, 18 квітня 2012, Електронний ресурс - <http://www.pravda.com.ua/articles/2012/04/18/6962905/>.

Конова Л. А., Цветнова О. В.

ЕФЕКТИВНІСТЬ СТИМУЛЮВАННЯ ПОЛІПШЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Спад виробництва та зниження економічного потенціалу України на початку 90-х років негативно вплинули на якість і конкурентоспроможність вітчизняних товарів, робіт, послуг, впровадження сучасних методів управління якістю.

Ситуація ускладнювалася інтервенціями іноземних товарів, зниженням платоспроможності населення. Це пояснюється недоліками економічної політики, зокрема надмірною лібералізацією ринку, що відкрило необмежений доступ імпорту товарів, а також відсутністю важелів у сфері управління якістю. До того ж, акти законодавства, що регулюють відносини у цій сфері, не узгоджені між собою і не спрямовані на забезпечення випуску конкурентоспроможної продукції, а діюча система державного регулювання якості не стимулює виробників до поліпшення якості. Не створено інфраструктури сприяння поліпшенню якості, підтримки інновацій, відсутнє інформаційне забезпечення, практично не проводиться навчання та наукові дослідження у сфері управління якістю.

Актуальність дослідження обумовлюється тим, що система ринкових відносин вимагає сталого розвитку підприємств, їх високої конкурентоспроможності, використання нових, сучасних форм і методів управління підприємством які б змогли б забезпечити істотне підвищення якості продукції яка виробляється та, як наслідок, підвищення його конкурентоспроможності і фінансової стійкості.

Предмет дослідження - ефективність стимулювання поліпшення якості продукції. Мета дослідження - оцінка сучасного стану та напрямів вдосконалення ефективності стимулювання поліпшення якості продукції в Україні.

Якість продукції — сукупність властивостей, які відображають безпеку, новизну, довговічність, надійність, економічність, естетичність, екологічність продукції тощо, які надають їй здатність задовольняти споживача відповідно до її призначення [2, с.103].

Державна політика у сфері управління якістю повинна ґрунтуватися на оп-